

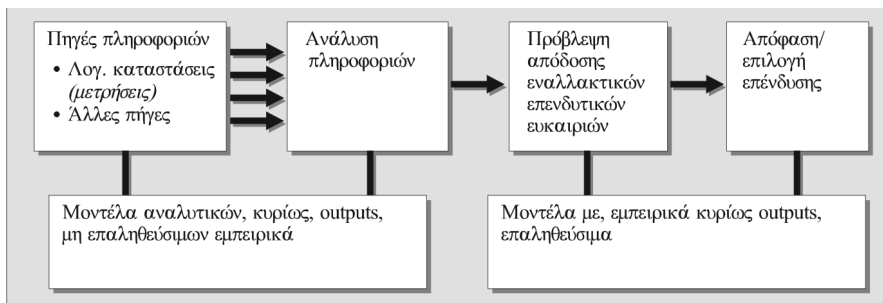
Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται:

- Στην ανάγκη για χρηματοοικονομική ανάλυση
- Στις πηγές των χρηματοοικονομικών πληροφοριών και τις λογιστικές καταστάσεις
- Στο ισχύον λογιστικό σύστημα και τη λογιστική διαδικασία
- Στις θεωρητικές απόψεις και εξελίξεις στο θέμα

1.1. Η κοινωνική προσφορά της χρηματοοικονομικής ανάλυσης

Ο ρόλος της χρηματοοικονομικής ανάλυσης στην ευρύτερη κοινωνία συνδέεται με αυτόν της κυκλοφορίας των χρηματοοικονομικών πληροφοριών και έρχεται να κάνει αφ' ενός αποτελεσματικότερη τη χρήση τους στη λήψη οικονομικών αποφάσεων, κι αφετέρου οικονομικότερη την παραγωγή και την κυκλοφορία τους.

Τα παραπάνω οφέλη γίνονται εμφανέστερα αν λάβει κανείς υπόψη του ότι, στην πρώτη περίπτωση, η πληροφοριακή εκμετάλλευση μπορεί να αποδώσει περισσότερο με την ενιατικότερη και πιο εξειδικευμένη επεξεργασία και μελέτη των τυποποιημένων, κωδικοποιημένων και περιληπτικών λογιστικών καταστάσεων. Ενώ παράλληλα, στη δεύτερη, είναι γνωστό πόσο δαπανηρή είναι η δημοσίευση από τους υπό εξέταση οργανισμούς όλων των στοιχείων σε τέτοια μορφή που αυτά θα μπορούσαν να

Διάγραμμα 1.1 Η διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων

χρησιμοποιηθούν απευθείας χωρίς άλλη επεξεργασία στα κατά περίπτωση μοντέλα πρόβλεψης και απόφασης.

Εννοείται ότι τα αναφερθέντα οφέλη της χρηματοοικονομικής ανάλυσης προκύπτουν σε όσους δεν έχουν πρόσβαση στα εσωτερικά πληροφοριακά συστήματα των οικονομικών οργανισμών. Όμως, οφέλη μπορούν να προκύψουν και στους εντός μιας μονάδας σε περίπτωση συγκριτικής χρηματοοικονομικής ανάλυσης της μονάδας τους με άλλες παρόμοιες στην αντικειμενική μορφή που η ανάλυση αυτή εφαρμόζεται από τους εκτός των μονάδων.

1.1.1. Η ανάγκη για χρηματοοικονομική ανάλυση

Ενώ η ικανότητα της χρηματοοικονομικής ανάλυσης είναι θέμα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτησης, η ανάγκη γι' αυτή υπάρχει διάχυτη στη σημερινή, οργανωμένη οικονομικά κοινωνία και συνδέεται με την ανάγκη για χρηματοοικονομική γενικά πληροφόρηση. Ο κατάλογος που ακολουθεί εμφανίζει τις διάφορες κοινωνικές ομάδες οι οποίες κάνουν χρήση της χρηματοοικονομικής ανάλυσης, ενώ παραπλεύρως εμφανίζονται και οι χρήστες των «ακατέργαστων» λογιστικών πληροφοριών.

Στο βιβλίο αυτό εννοείται ότι η χρηματοοικονομική ανάλυση χρειάζεται σ' αυτούς οι οποίοι επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τις χρηματοοικονομικές πληροφορίες.

Πίνακας 1.1

Χρήστες χρηματοοικονομικής ανάλυσης	Χρήστες χρηματοοικονομικών πληροφοριών
1. Μέτοχοι (τωρινί και μελλοντικοί), επενδυτές διάφοροι	1. Μέτοχοι (τωρινοί και μελλοντικοί), επενδυτές διάφοροι
2. Πιστωτικά ιδρύματα	2. Πιστωτικά ιδρύματα
3. Προμηθευτές/πιστωτές	3. Προμηθευτές/πιστωτές
4. Ανταγωνιστές	4. Πελάτες
5. Κεντρική εξουσία	5. Προσωπικό
6. Άλλες επίσημες αρχές	6. Ανταγωνιστές
7. Εργατικά συνδικάτα	7. Κεντρική εξουσία
8. Επαγγελματικές οργανώσεις	8. Τοπική εξουσία
9. Χρηματοοικονομικοί αναλυτές και σύμβουλοι	9. Άλλες επίσημες αρχές
10. Ακαδημαϊκοί και ερευνητές	10. Εργατικά συνδικάτα
	11. Επαγγελματικές οργανώσεις
	12. Το κοινό
	13. Χρηματοοικονομικοί αναλυτές και σύμβουλοι
	14. Ακαδημαϊκοί και ερευνητές

οικονομικές πληροφορίες για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων, οι οποίοι, αν και δεν έχουν πρόσβαση στα εσωτερικά πληροφοριακά συστήματα της μονάδας υπό εξέταση, επιθυμούν ειδικότερη εκμετάλλευση των λογιστικών και των άλλων χρηματοοικονομικών πληροφοριών απ' ό,τι οι ίδιες οι μονάδες προσφέρουν στη μορφή που υπάρχουν. Είναι προφανές ότι από αυτούς εξαιρούνται τα διοικητικά στελέχη της ίδιας της μονάδας, μόνον όταν μελετούν προβλήματα της που αφορούν το δικό τους οργανισμό, αλλά όχι και όταν μελετούν άλλες μονάδες ή τη δική τους συγκριτικά με άλλες μονάδες. Έτσι, οι ικανότητες και η τεχνική της χρηματοοικονομικής ανάλυσης είναι χρήσιμες και μπορούν εποφελώς να χρησιμοποιηθούν και από τα στελέχη της ίδιας της επιχείρησης.

Από τους δύο παραπάνω καταλόγους (πίνακας 1.1) είναι εμφανής η πλήρης αντιστοιχία των χρηστών λογιστικών πληροφοριών και αυτών που έχουν ανάγκη την χρηματοοικονομική ανάλυση των πληροφοριών αυτών κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η χρηματοοικονομική ανάλυση των χρηματοοικονομικών πληροφοριών είναι θέμα βαθμού και ιδιαιτερότητας της χρήσης και της εκμετάλλευσής τους πέρα από τη μορφή στην οποία προσφέρονται στις λογιστικές καταστάσεις ή άλλες πηγές απ' όπου αντλούνται

1.2. Χρηματοοικονομικές πληροφορίες και λογιστικές καταστάσεις

1.2.1. Είδη και πηγές χρηματοοικονομικών πληροφοριών

Η ανάλυση των πληροφοριών οι οποίες θα αποτελέσουν το input στη φάση της πρόβλεψης μπορεί να επεκταθεί σε μια μεγάλη «γκάμα» πληροφοριών, στοιχείων και μηνυμάτων τα οποία μπορούν επίσης να προέρχονται από μια μεγάλη ποικιλία πηγών, όπως φαίνεται και στον πίνακα 1.2.

1.2.2. Ετήσιες λογιστικές καταστάσεις

Παρόλο που βρισκόμαστε για τα καλά στον αιώνα της πληροφορικής και της μεγάλης ανάπτυξης της πληροφόρησης, η σημαντικότερη πηγή χρηματοοικονομικών πληροφοριών παραμένει μέχρι σήμερα το λογιστικό σύστημα της επιχείρησης που στηρίζεται στις αρχές της λογιστικής ιστορικού κόστους. Προσφερόμενες με τη μορφή των καθιερωμένων λογιστικών καταστάσεων και βασικά για εξωτερική χρήση, οι πληροφορίες αυτές

Πίνακας 1.2 Πηγές χρηματοοικονομικών και άλλων σχετικών πληροφοριών

Χρηματοοικονομικές πληροφορίες από:

- α. Ετήσιες λογιστικές καταστάσεις
- β. Ενδιάμεσες λογιστικές καταστάσεις
- γ. Καταστάσεις που υποβάλλονται στο χρηματιστήριο
- δ. Ανακοινώσεις
- ε. Προϋπολογισμούς
- στ. Χρηματιστηριακά στοιχεία
- ζ. Εκθέσεις αναλυτών
- η. Φορολογικούς καταλόγους

Οικονομικά στατιστικά στοιχεία από:

- α. Επίσημα στατιστικά στοιχεία διάφορων κρατικών και διεθνών οργανισμών
- β. Στατιστικές ιδιωτικών φορέων

Μη αριθμητικά, χρηματοοικονομικά στοιχεία από:

- α. Εφημερίδες
  - β. Επαγγελματικά περιοδικά
  - γ. Διαφημιστικές καμπάνιες
  - δ. Δικαστικές αποφάσεις
  - ε. Αιτήματα και διαμαρτυρίες προσωπικού
  - στ. Νομοσχέδια και νόμους
  - ζ. Εκθέσεις προϊόντων
  - η. Τράπεζες
  - θ. Προσωπικές επαφές
-

αποτελούν τα σπουδαιότερα αριθμητικά στοιχεία από όλη τη μεγάλη «γκάμα» πληροφοριών που υπάρχει στη διάθεση του χρηματοοικονομικού αναλυτή. Επειδή όμως τα στοιχεία των λογιστικών καταστάσεων είναι προϊόν μετρήσεων που στηρίζονται σε μια σειρά από αρχές, παραδοχές και εκτιμήσεις, η φαινομενική τους ακρίβεια μπορεί να παραπλανήσει τον χρήστη τους. Όπως θα εξηγήσουμε παρακάτω, τα στοιχεία αυτά δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη χρηματοοικονομική ανάλυση αν ο αναλυτής δεν έχει υπόψη του και δεν γνωρίζει τη βασική λογιστική διαδικασία της οποίας αποτελούν προϊόν καθώς και τις παραδοχές επί των οποίων έχει στηριχτεί η μέτρησή τους.

Οι σε όλους γνωστές λογιστικές καταστάσεις είναι το προϊόν του λογιστικού συστήματος κάθε επιχείρησης που ακολουθεί τη λογιστική διαδικασία ιστορικού κόστους και χαρακτηρίζεται από την τεχνική της διπλογραφικής μεθόδου, όπως αυτή περιγράφηκε για πρώτη φορά το 1494 από τον Luca Pacioli. Σε αναζήτηση ακόμη μιας δικής της θεωρίας, η Λο-

γιστική είναι περισσότερο γνωστή από την τεχνική της πλευρά απ' ό,τι από τη θεωρητική της. Έτσι πολλοί αναφέρονται σ' αυτή σαν τη διαδικασία της συλλογής, καταχώρησης, ομαδοποίησης και, τελικά, παρουσίασης αριθμητικών στοιχείων γύρω από την οικονομική δραστηριότητα μιας μονάδας με κύρια επιδίωξη τη συμβολή στη μέτρηση των αποτελεσμάτων της, στην εκτίμηση της παρούσας οικονομικής θέσης της καθώς και την πρόβλεψη των προοπτικών της.

Σαν δευτερεύουσα υπηρεσία των λογιστών θα μπορούσε να θεωρηθεί η επεξήγηση των λογιστικών πληροφοριών που αυτοί σαν ειδικοί μεταδίδουν. Αυτές οι ετήσιες λογιστικές καταστάσεις, όταν έχουν ελεγχθεί από ανεξάρτητους, ελεγκτές λογιστές, αποτελούν, κατά ομολογία των χρηματοοικονομικών αναλυτών, το κύριο input στη χρηματοοικονομική ανάλυση. Όμως, παρόλη την ευρεία αποδοχή και χρησιμοποίησή τους, είναι ή θα πρέπει να είναι γνωστό, σε όλους τους επιστημονικά απασχολούμενους στον ευρύτερο οικονομικό τομέα, ότι οι λογιστικές καταστάσεις δεν είναι αλάθητες ούτε εύκολες στη χρησιμοποίησή τους. Θα πρέπει, επομένως, ο αναλυτής να έχει ικανή γνώση των δυνατοτήτων, των περιορισμών και των αδυναμιών των λογιστικών καταστάσεων, κάτι το οποίο μπορεί να αποκτηθεί σε κάποιο βαθμό με τη γνώση του τρόπου και των συνθηκών παραγωγής τους.

1.2.3. Συγκριτικά πλεονεκτήματα οικονομικής πληροφόρησης των λογιστικών καταστάσεων

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, οι λογιστικές καταστάσεις αποτελούν μία από τις πολλές πηγές χρηματοοικονομικών πληροφοριών στη διάθεση των χρηστών τους. Αυτές έχουν παρουσιαστεί παραπάνω στον πίνακα 1.2. Εδώ απλώς θα αναφέρουμε τα βασικά πλεονεκτήματα που έχουν οι λογιστικές καταστάσεις για τα οποία αυτές προτιμούνται έναντι των άλλων πηγών παρόλες τις περιορισμένες δυνατότητές τους και τις προαναφερθείσες αδυναμίες.

- α. Οι λογιστικές καταστάσεις αποτελούν μια πηγή πληροφόρησης χαμηλού, σχετικά, κόστους. Στις περισσότερες χώρες οποιοσδήποτε μπορεί να προμηθευτεί τις λογιστικές καταστάσεις διαφόρων επιχειρήσεων χωρίς κόστος εφόσον αυτές υποβάλλονται υποχρεωτικά σε επαρκή δημοσίευση. Από την άλλη μεριά, οργανισμοί που ειδικεύονται στην παροχή πληροφοριών χρεώνουν σημαντικά ποσά για την πρόσβαση τρίτων στις πληροφοριακές τους βάσεις.
- β. Οι πληροφορίες των λογιστικών καταστάσεων είναι πιο έγκαιρες από αυτές άλλων πηγών. Η διοίκηση της επιχείρησης συνήθως τις δημο-

σιεύει νωρίτερα από ότι αυτές διατίθενται από άλλες πηγές και εν πάσει περιπτώσει, σε τακτά χρονικά διαστήματα.

- γ. Οι πληροφορίες των λογιστικών καταστάσεων κατά τη διαδικασία της λήψης αποφάσεων οικονομικής φύσης είναι περισσότερο σχετικές με το αντικείμενο μελέτης. Όταν το αντικείμενο είναι η αξιολόγηση εναλλακτικών επενδυτικών ευκαιριών που παρουσιάζονται κυρίως με τη μορφή οικονομικών μονάδων και επιχειρήσεων είναι φυσικό οι λογιστικές καταστάσεις, οι οποίες αποτελούν το προϊόν των κατά περίπτωση και ειδικά για αυτές σχεδιασμένων λογιστικών συστημάτων των επιχειρήσεων, να αποδίδουν πληρέστερα, αμεσότερα και ευκρινέστερα την αναζητούμενη εικόνα των αντίστοιχων μονάδων, στο σύνολό τους, αλλά και στις επιμέρους λεπτομέρειες.
- δ. Οι λογιστικές καταστάσεις αποτελούν πιο αξιόπιστη πηγή πληροφόρησης. Ειδικά, όταν αυτές έχουν ελεγχθεί από ορκωτούς ελεγκτές, αποτελούν την πιο αξιόπιστη οικονομική εικόνα μιας μονάδας. Αλλά και οι μη ελεγμένες από ορκωτούς και μη ορκωτούς ελεγκτές καταστάσεις είναι πιο αξιόπιστες ως προς το στόχο και τις ανάγκες για πληροφόρηση οικονομικής φύσης, αφού αυτές έχουν ως βάση τους το ίδιο το σύστημα που ικανοποιεί τις ίδιες περίπου ανάγκες σε πληροφόρηση και τους εντός της επιχείρησης. Αν και η πιθανότητα σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ των εντός της επιχείρησης και εξωτερικών ομάδων, θα μπορούσε να επηρεάσει την αντικειμενικότητα των πληροφοριών, είναι μάλλον δύσκολο η διοίκηση να αλλοιώσει σημαντικά την πληροφοριακή βάση του λογιστικού συστήματος που ελέγχει χωρίς να χαθεί ανεπανόρθωτα και γι' αυτούς τους ίδιους η αρχική εικόνα και ο έλεγχος της μονάδας που διοικούν.

Επιπλέον, στις πληροφορίες άλλων πηγών είναι δυνατόν να παρεισφύρουν σκόπιμα ή αναπόφευκτα, και στοιχεία που έχουν άλλους στόχους (για παράδειγμα διαφημιστικούς) από εκείνους της αυστηρά χρηματοοικονομικής πληροφόρησης.

1.2.4. Ζήτηση και προσφορά των λογιστικών καταστάσεων

Η μεγάλη ανομοιομορφία των χρηστών των λογιστικών καταστάσεων αποτελεί σοβαρό παράγοντα που επιδρά στην παραγωγή και ειδικότερα στην ποιότητα των καταστάσεων αυτών. Καθόσον τα συμφέροντα αλλά και τα ενδιαφέροντα των διαφόρων χρηστών διαφέρουν, γίνεται δύσκολη η ικανοποιητική κάλυψη των αναγκών τους με ένα τύπο λογιστικών καταστάσεων για όλους. Επίσης, στο μέτρο που είναι αποδεκτή η επίδραση

των ενδείξεων των λογιστικών καταστάσεων στην κατανομή οικονομικών πόρων, είναι κατανοητό ότι οι επηρεαζόμενοι επιχειρούν, και το καταφέρνουν πολλές φορές, να διαμορφώσουν ευνοϊκά προς τα εκάστοτε συμφέροντά τους τη μορφή και το περιεχόμενο των λογιστικών καταστάσεων.

Αυτό μπορεί να γίνει, είτε νομότυπα με επηρεασμό της νομοθεσίας, είτε με καταστρατήγηση των ισχυουσών σχετικών διατάξεων και των γενικά παραδεκτών κανόνων των λογιστικών αρχών. Έτσι, είναι μάλλον απίθανο να υπάρξει συμφωνία στη μορφή και το περιεχόμενο των λογιστικών καταστάσεων καθώς η ζήτησή τους προέρχεται από ποικίλες ομάδες ενδιαφερομένων με διαφορετικούς στόχους και συμφέροντα η κάθε μια. Πάντως, θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη τα ιδιαίτερα αυτά συμφέροντα και ενδιαφέροντα των μεμονωμένων ομάδων όταν επιχειρείται ο προσδιορισμός των αναγκών τους σε πληροφόρηση καθώς και η συμπεριφορά τους απέναντι σ' αυτές τις πληροφορίες. Πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη ότι οι λογιστικές καταστάσεις αποτελούν ένα υποσύνολο, μόνο, των πληροφοριών που μπορούν να ενδιαφέρουν τις διάφορες ομάδες των χρηστών. Άλλες τέτοιες πληροφορίες μπορούν, για παράδειγμα, να είναι η σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου μιας επιχείρησης, οι κυριότεροι πελάτες της, η εκπαίδευση του προσωπικού της, η ποιότητα των προϊόντων της κ.ά. Η φημολογούμενη ποιότητα της διοίκησης, ειδικά μιας επιχείρησης, αποτελεί πλέον σημαντικό στοιχείο, εκεί που είναι διαθέσιμο, για τη λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων.

Πίνακας 1.3 Ομάδες χρηστών λογιστικών καταστάσεων με διαφορετικά συμφέροντα σ' αυτές

Μέτοχοι
Μελλοντικοί επενδυτές
Πιστωτές και προμηθευτές
Εργαζόμενοι και συνδικάτα
Πολιτεία
Ανταγωνιστές
Αναλυτές
Εφορία
Διοίκηση μονάδας
Ακαδημαϊκή κοινότητα
Εκλογικό σώμα μιας χώρας
Ομάδες διάφορων συγκεκριμένων συμφερόντων και σκοπών
Κοινωνία γενικά
Διεθνείς οργανισμοί
Ξένες χώρες

Όπως η ζήτηση, έτσι και η προσφορά των λογιστικών καταστάσεων επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες ως προς το περιεχόμενο, τη μορφή, το χρόνο και τη συχνότητα κυκλοφορίας. Τέτοιοι παράγοντες είναι η νομοθεσία της πολιτείας (π.χ. Ν. 2190/20), το μορφοτικό και τεχνολογικό επίπεδο εκείνων που συμμετέχουν στη λογιστική διαδικασία με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, καθώς και οι δυνάμεις εκείνες της αγοράς που αναπτύσσουν και προωθούν την ποιότητα των λογιστικών καταστάσεων. Στις δυνάμεις της τελευταίας περίπτωσης περιλαμβάνονται και το ενδιαφέρον της διοίκησης της μονάδας για ποιοτική πληροφόρηση (στο βαθμό πάντοτε που δεν αντιστρατεύεται τα ιδιαίτερα συμφέροντά της) στην προσπάθειά της να διευκολύνει την επιτυχή τοποθέτηση μετοχών στο χρηματιστήριο, οι πιέσεις του προσωπικού για ενημέρωση, καθώς και ο ανταγωνισμός μεταξύ των διοικήσεων των επιχειρήσεων για τον έλεγχο τους.

Στους παραπάνω παράγοντες από την πλευρά της επιχείρησης, που επηρεάζουν την εκ μέρους της παροχή λογιστικών πληροφοριών, πρέπει να συμπεριληφθεί και το κόστος παροχής τούτων.

Τούτο απαρτίζεται βασικά από:

1. το κόστος της (λογιστικής) συλλογής, επεξεργασίας και δημοσίευσης των χρηματοοικονομικών στοιχείων,
2. το κόστος απώλειας του συγκριτικού πλεονεκτήματος από την αποκάλυψη πληροφοριών προς τους ανταγωνιστές,
3. το πολιτικό κόστος σε σχέση με τις εποπτεύουσες αρχές και την εφορία και
4. το κοινωνικό κόστος

Σαν παράδειγμα της θέσης των επιχειρήσεων αναφορικά με το κόστος της παροχής πληροφοριών μπορούμε να αναφέρουμε την αντίδραση των επιχειρήσεων στη Μεγάλη Βρετανία στις αρχές της δεκαετίας του 80 στην επιβολή της αντιπληθωριστικής λογιστικής λόγω του λογιστικού κόστους τήρησης, και δεύτερου, παράλληλου προς το ιστορικό κόστους, σύστημα της λογιστικής τρέχοντος κόστους. Για την περίπτωση της απώλειας του συγκριτικού πλεονεκτήματος είναι γνωστό ότι μέχρι την δεκαετία του 80 στην Ελλάδα και αλλού παλαιότερα, επιτρεπόταν στις επιχειρήσεις να αρχίζουν την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως από το μικτό κέρδος αποκρύπτοντας το ύψος των πωλήσεών τους.

Στο πολιτικό κόστος περιλαμβάνονται όλες οι κυρώσεις ή περιορισμοί που μπορούν να επιβληθούν από τις διάφορες αρχές ενός κράτους στις επιχειρήσεις καθώς, βεβαίως και η αύξηση της φορολογίας ή η μείωση φοροαπαλλαγών, αποφάσεις στις οποίες μπορεί να οδηγήσει η παροχή των στοιχείων και πληροφοριών γύρω από την δραστηριότητα και τα κέρδη μιας επιχείρησης.

Τέλος, παράδειγμα συνειδητοποίησης των επιχειρήσεων του πιθανού κοινωνικού κόστους ή και της ωφέλειας που μπορεί να προκύψει από διάφορες ενέργειές τους είναι και η εμφάνιση στη λογιστική βιβλιογραφία, και εν μέρει στη λογιστική πρακτική, της λογιστικής κοινωνικής βάσης (Social Accounting and Reporting).

Πάντως, η εκούσια από την πλευρά της διοίκησης δημοσίευση πληροφοριών, όπως αυτή προβλέπεται από τη γνωστή θεωρία της αντιπροσωπευσης (Agency Theory), μάλλον δεν αρκεί για να καλύψει, σύμφωνα με τις απόψεις άλλων θεωριών περί των στόχων και των κινήτρων των επιχειρήσεων και της διοίκησής τους, τις ανάγκες σε πληροφόρηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί κανείς ότι, από την πλευρά της επιχείρησης, ο κυριότερος στόχος της δημοσίευσης των λογιστικών της καταστάσεων θα πρέπει να είναι η μετάδοση προς τα έξω τέτοιων μηνυμάτων και τέτοιας εικόνας που να συμφωνεί και να προωθεί τους εκάστοτε στόχους και ανάγκες της επιχείρησης. Οι απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου, από την άλλη πλευρά, για πληροφόρηση σαν πιθανών αγοραστών χρηματοοικονομικών αγαθών (των μετοχών, για παράδειγμα, της επιχείρησης στο χρηματιστήριο) μπορούν να ικανοποιηθούν καλύτερα αν παρομοιαστούν με τις ανάγκες του κοινού καταναλωτή, ο οποίος δικαιούται να γνωρίζει για το προϊόν που αγοράζει διαβάζοντας τις αναγκαίες πληροφορίες στο εξωτερικό της συσκευασίας του. Επιπλέον, είναι γενικά παραδεκτό ότι η κυκλοφορία των οικονομικών πληροφοριών συμβάλλει στην ορθολογικότερη κατανομή και επένδυση των οικονομικών πόρων σε μια κοινωνία.

Τα παραπάνω προφανώς διευκολύνουν την δικαιολόγηση της επέμβασης της πολιτείας στον έλεγχο και την εποπτεία της δημοσίευσης ελεγμένων λογιστικών καταστάσεων. Παρόλη τη δυσαρέσκεια πολλών γι' αυτή την παρέμβαση και ειδικότερα την επιβολή από μέρους της πολιτείας κανονισμών στη λογιστική διαδικασία και ενημέρωση, η παρέμβαση αυτή δεν πρόκειται να σταματήσει στο άμεσο μέλλον, δεδομένης μάλιστα της αδυναμίας των λογιστών να συμφωνήσουν σε ένα παραδεκτό, και ταυτόχρονα περιοριστικό για όλους, θεωρητικό πλαίσιο λογιστικής διαδικασίας και ενημέρωσης.

1.2.5. Οι στόχοι των δημοσιευόμενων λογιστικών καταστάσεων

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, πρωταρχικός στόχος των λογιστικών καταστάσεων πρέπει να είναι η παροχή χρήσιμων πληροφοριών στους τωρινούς και μελλοντικούς επενδυτές και πιστωτές καθώς και σε

άλλους χρήστες, για τη λήψη ορθολογικών επενδυτικών, πιστωτικών και άλλων παρόμοιων αποφάσεων. Οι πληροφορίες πρέπει να είναι κατανοητές από εκείνους οι οποίοι έχουν στοιχειώδη κατανόηση των επιχειρηματικών και οικονομικών δραστηριοτήτων και επιπλέον είναι πρόθυμοι να μελετήσουν τις πληροφορίες αυτές με κάποια επιμέλεια.

Συνάγεται επίσης από τους άλλους επιμέρους στόχους, που έχουν επισημοποιηθεί στη διεθνή βιβλιογραφία, ότι έμφαση δίνεται στο να συμβάλλουν οι δημοσιεύμενες λογιστικές καταστάσεις στην από τους τωρινούς και μελλοντικούς επενδυτές και πιστωτές εκτίμηση και στον προσδιορισμό του ποσού και του χρόνου των μελλοντικών ταμειακών ροών της επιχείρησης καθώς και της αβεβαιότητας (ρίσκου) των ροών αυτών. Αυτοί οι γενικότεροι στόχοι της δημοσίευσης των λογιστικών καταστάσεων επιτυγχάνονται μέσα από τη δημοσίευση ενός σετ λογιστικών καταστάσεων το οποίο παρέχει πληροφορίες για (1) τους οικονομικούς πόρους μιας επιχείρησης και τα δικαιώματα διαφόρων επί των πόρων αυτών, (2) τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης στο διάστημα μιας περιόδου, και (3) τις πηγές και τις χρήσεις των (ρευστών) κεφαλαίων μιας επιχείρησης. Οι τέσσερις βασικές λογιστικές καταστάσεις που παρατίθενται πιο κάτω παρέχουν, υποτίθεται, τις πληροφορίες αυτές.

Επιπλέον, οι λογιστικές καταστάσεις πρέπει να περιλαμβάνουν επεξηγηματικές και ερμηνευτικές σημειώσεις και σχόλια που θα διευκολύνουν τους χρήστες στην κατανόηση των εμφανιζομένων σ' αυτές πληροφοριών. Αυτός ο τελευταίος στόχος επιτυγχάνεται με το προσάρτημα και άλλες καταστάσεις που μπορούν να συνοδεύουν τις βασικές καταστάσεις.

1.2.6. Οι κυριότερες λογιστικές καταστάσεις

Το σετ των ετήσιων λογιστικών καταστάσεων σήμερα περιλαμβάνει συνήθως και την έκθεση του διοικητικού συμβουλίου στην οποία συνοψίζονται οι δραστηριότητες της προηγούμενης χρήσης και προβάλλονται επίσης και οι προοπτικές της επιχείρησης για το άμεσο μέλλον. Περιέχονται επίσης και στοιχεία, εικονογραφημένα πολλές φορές, για τα προϊόντα και τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης και άλλες ενδιαφέρουσες, μη ποσοτικές, πληροφορίες. Το τμήμα, πάντως, που περιέχει τις απαραίτητες λογιστικές καταστάσεις περιλαμβάνει τις εξής τουλάχιστον πληροφορίες:

- α. Ισολογισμό
- β. Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης

- γ. Πίνακα διάθεσης κερδών
- δ. Κατάσταση πηγών και χρήσεων κεφαλαίων (στην Ελλάδα δεν είναι υποχρεωτική)
- ε. Προσάρτημα
- στ. Έκθεση ελεγκτών

α. Ισολογισμός

Ο ισολογισμός, η κατάσταση της οικονομικής θέσης της επιχείρησης, παρέχει πληροφορίες για τους οικονομικούς πόρους μιας επιχείρησης και τις απαιτήσεις/δικαιώματα επ' αυτών, από τους πιστωτές ή τους ιδιοκτήτες, σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Στα Κεφάλαια 2 και 3 παρουσιάζονται όλες οι λογιστικές καταστάσεις της Μαρίνα Α.Ε.

Κατάσταση σε μια δεδομένη στιγμή. Ο ισολογισμός συνιστά την οικονομική φωτογραφία της μονάδας σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Παρουσιάζει την οικονομική θέση και διάρθρωση της επιχείρησης στη γενική διάταξη Ενεργητικό = Πηγές Ενεργητικού (υποχρεώσεις + ίδια κεφάλαια) και τα απαρτίζοντα τις βασικές αυτές κατηγορίες επιμέρους στοιχεία σε στατική μορφή και σε αντίθεση με τη μορφή τους με την οποία αυτά παρουσιάζονται στις άλλες λογιστικές καταστάσεις.

Έννοιες ενεργητικού και πηγών ενεργητικού. Το ενεργητικό αποτελεί συγκεκριμένο και προσχεδιασμένο σύνολο οικονομικών πόρων με την άμεση ή μελλοντική χρήση των οποίων η οικονομική μονάδα επιδιώκει την επίτευξη του σκοπού της. Οι υποχρεώσεις είναι οι απαιτήσεις των πιστωτών για οικονομικούς πόρους που έχουν επενδύσει/δανείσει προσωρινά και υπό συγκεκριμένους οικονομικούς και χρονικούς όρους στην συγκεκριμένη μονάδα.

Τα ίδια κεφάλαια αντιπροσωπεύουν τα δικαιώματα των ιδιοκτητών επί των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και αποτελούν επένδυση μονιμότερης και άνευ όρων μορφής σ' αυτήν, εφόσον οι μέτοχοι, σε αντίθεση με άλλους επενδυτές και πιστωτές, έχουν τελευταία προτεραιότητα και μόνον στα απομένοντα (μετά την ικανοποίηση των πιστωτών) περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Τα ίδια κεφάλαια απαρτίζονται συνήθως από δύο μέρη: το εισφερθέν κεφάλαιο και τα παρακρατηθέντα κέρδη ή αποθεματικά. Ενώ το εισφερθέν κεφάλαιο αντιπροσωπεύει τις αξίες που οι ιδιοκτήτες επένδυσαν στην επιχείρηση σε αντάλλαγμα ιδιοκτησιακού συμφέροντος σ' αυτήν (μετοχών, μεριδίων κ.λπ.), τα παρακρατηθέντα κέρδη συνιστούν, συνήθως, επανεπένδυση αυτών στην επιχείρηση από τη διοίκηση και προς όφελος των ιδιοκτητών. Κανονικά η διοίκηση της επιχείρησης διαχειρίζεται τα περιουσιακά της στοιχεία έτσι ώστε μακροπρό-

θεσμοι ιδιοκτήτες να παίρνουν περισσότερα από ό,τι δίνουν στην επιχείρηση. Όμως το γεγονός ότι στις περισσότερες επιχειρήσεις ένα μεγάλο ποσοστό των κερδών συνεχώς παρακρατείται από τη διοίκηση για ανάπτυξη και επέκταση της επιχείρησης υπογραμμίζει το συμφέρον και των managers στις σύγχρονες επιχειρήσεις, στις οποίες διαφαίνονται έτσι δύο κυρίως τάξεις επενδυτών με επιρροή: οι ιδιοκτήτες που επενδύουν κεφάλαια και οι managers που επενδύουν το διοικητικό τους ταλέντο και την επιχειρησιακή τους γνώση.

Επίσης, τα ίδια κεφάλαια με τις υποχρεώσεις φανερώνουν τις πηγές από τις οποίες προήλθε το ενεργητικό και με το οποίο βρίσκονται σε σχέση ισότητας του τύπου

$$\text{Ενεργητικό} = \text{Πηγές ενεργητικού} \quad \eta$$

$$\text{Ενεργητικό} = \text{Ίδια κεφάλαια} + \text{Ξένα κεφάλαια} \quad \eta$$

$$\text{Ενεργητικό} = \text{Ίδια κεφάλαια} + \text{Υποχρεώσεις} \quad \eta$$

$$\text{Ενεργητικό} = \text{Παθητικό} \quad (IK + Y)$$

Η έννοια αυτής της ισότητας γίνεται αμέσως φανερό αν εξετάσουμε τη φύση της κάθε μίας από τις τρεις συνισταμένες της. Το ενεργητικό είναι κάποιοι οικονομικοί πόροι/περιουσιακά στοιχεία στη διάθεση της επιχείρησης, που αποτελεί νομικό (και όχι φυσικό) πρόσωπο και έτσι δεν έχει εξουσία αυτοδιάθεσης. Από την άλλη μεριά της ισότητας εμφανίζονται οι απαιτήσεις ή τα δικαιώματα επί αυτών των περιουσιακών στοιχείων τα οποία δεν μπορούν να είναι παρά ισόποσα με τα περιουσιακά αυτά στοιχεία. Έτσι έχουμε τη σχέση

$$\text{Περιουσιακά στοιχεία} = \text{Δικαιώματα επί των περιουσιακών στοιχείων}$$

Οι κάτοχοι των δικαιωμάτων αυτών δεν μπορούν να τα εξασκήσουν άμεσα αλλά μόνο στο πλαίσιο των συμφωνηθέντων με την επιχείρηση ή του νόμου που διέπει τις σχέσεις αυτές. Άμεση είναι η άσκηση της εξουσίας της διοίκησης σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης και στα πλαίσια, εννοείται, του σκοπού της, την οποίαν διοικούν ως εκπρόσωποι (agents) των μετόχων (βλ. Agency Theory of the Firm).

Στον ισολογισμό, και μέσα από την παραπάνω ισότητα, μπορούμε να δούμε τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης σε δύο διαστάσεις: α. αυτή που τα παρουσιάζει σαν μία λίστα οικονομικών πόρων υπό τον έλεγχο της επιχείρησης και, β. αυτή που τα εξισώνει με τα ισόποσα δικαιώματα επ'αυτών μίας ή περισσότερων κατηγοριών νομικών ή φυσικών προσώπων εκτός της επιχείρησης. Προφανώς, λόγω αυτής της ισότητας η κατάσταση της οικονομικής θέσης της επιχείρησης λέγεται και ισολογισμός. Επίσης, η ισότητα αυτή επιβάλλει, αναπόφευκτα, τη δυσικότητα και στην λειτουργική

τεχνική της σύγχρονης λογιστικής (η οποία αποκαλείται και λογιστική διπλογραφικού συστήματος) και επιτυγχάνει μέσω της τεχνικής αυτής την παρακολούθηση όχι μόνον των μεταβολών των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης, αλλά και των μεταβολών των δικαιωμάτων των τρίτων έναντι των περιουσιακών στοιχείων της μονάδας. Η έννοια της καθαρής θέσης των ιδιοκτητών συνδέεται με τα νόμιμα δικαιώματά τους επί των εναπομένων (μόνο) στοιχείων του ενεργητικού μετά την ικανοποίηση των τρίτων και είναι ευκρινής και στην λογιστική ισοότητα

$$\begin{aligned} \text{Ενεργητικό} &= \text{Ίδια κεφάλαια} + \text{Υποχρεώσεις} \quad \eta \\ \text{Ενεργητικό} - \text{Υποχρεώσεις} &= \text{Ίδια κεφάλαια} = \text{Καθαρή θέση} \end{aligned}$$

Λέγεται, σχετικά, ότι η εφεύρεση της διπλογραφίας κατά τον Μεσαίωνα και η μετέπειτα εφαρμογή της συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη του καπιταλισμού, προφανώς λόγω της δυνατότητας του ελέγχου που αυτή παρέχει.

□ *Ομαδοποίηση στοιχείων ισολογισμού.* Τα στοιχεία του ενεργητικού, καθώς και οι υποχρεώσεις του λεγόμενου (και) παθητικού έχουν ομαδοποιηθεί σε πρώτο επίπεδο στον ισολογισμό σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το χρόνο λήξης τους: κυκλοφορούντα ή τρέχοντα (current) και πάγια στο ενεργητικό και βραχυπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα στο παθητικό. Εννοείται ότι τα ίδια κεφάλαια θα μπορούσαν και αυτά να καταταγούν στα μακροπρόθεσμα στοιχεία του παθητικού. Κυκλοφορούν ενεργητικό και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις λέγονται τα στοιχεία εκείνα του ισολογισμού τα οποία, προβλέπεται να μετατραπούν, να καταναλωθούν ή να λήξουν μέσα σε διάστημα ενός έτους από την ημερομηνία του ισολογισμού. Τέτοια στοιχεία είναι π.χ. το ταμείο, τα υπόλοιπα πελατών και τα αποθέματα από την πλευρά του ενεργητικού, ενώ από την πλευρά του παθητικού οι λογαριασμοί προμηθευτών, ασφαλιστικά ταμεία, φόροι, μερίσματα πληρωτέα και η τρέχουσα δόση των μακροπρόθεσμων δανείων.

Πάγια είναι στοιχεία όπως τα κτίρια και τα διάφορα μηχανήματα της επιχείρησης, καθώς και αξιόγραφα συμμετοχών σε άλλες επιχειρήσεις με σκοπό τον έλεγχο ή κάποια μακροπρόθεσμη σχέση με αυτές από την πλευρά του ενεργητικού, ενώ από την πλευρά του παθητικού παραδείγματα μακροπρόθεσμων τέτοιων αποτελούν το άληκτο μέρος των μακροπρόθεσμων δανείων, προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού κατά την αποχώρησή τους από την επιχείρηση και, βέβαια, το μετοχικό κεφάλαιο.

□ *Αποτίμηση.* Το δραχμικό ποσό στο οποίο εκφράζεται κάθε περιουσιακό στοιχείο και υποχρέωση, που περιέχονται σε έναν ισολογισμό, βασίζεται στις εξής δύο βάσεις αποτίμησης: (1) μετρητά ή ισοδύναμο μετρητών τρέχουσας αξίας, ή (2) κόστος κτήσης (ιστορικό κόστος). Για παράδειγμα, το ταμείο αντιπροσωπεύει το ποσό των μετρητών στο ταμείο της

επιχείρησης ή στην τράπεζα. Οι λογαριασμοί πελατών εμφανίζονται στο ποσό των μετρητών που αναμένεται να εισπραχτεί από τους πελάτες. Οι υποχρεώσεις εμφανίζονται συνήθως στο ποσό των μετρητών που θα απαιτηθεί για να εξοφληθούν αυτές. Τέτοια περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις λέγονται επίσης νομισματικά στοιχεία, επειδή αντιπροσωπεύουν πράγματι και ακριβώς ποσά δραχμικών μονάδων τρέχουσας αξίας.

Τα υπόλοιπα στοιχεία του ενεργητικού εμφανίζονται στο κόστος κτήσης τους, αναπροσαρμοζόμενο κατά περιόδους με αποφάσεις της πολιτείας και κατά προσέγγιση στις τρέχουσες τιμές ή και καθόλου αναπροσαρμοσμένο από την ημερομηνία της αρχικής καταχώρησής του.

Για παράδειγμα, τα αποθέματα εμφανίζονται στο ποσό των μετρητών, ή άλλου περιουσιακού στοιχείου σε ευρώ, που η επιχείρηση αρχικά κατέβαλε για την απόκτησή τους. Με τον ίδιο τρόπο εμφανίζονται και τα κτίρια με τη διαφορά ότι το αρχικό κόστος τους είναι μειωμένο κατά τις υπολογισθείσες επ' αυτών αποσβέσεις. Ένα μεγάλο μέρος των περιουσιακών στοιχείων μιας μονάδας εμφανίζεται, είτε σε αναπροσαρμοσμένο, είτε σε μη αναπροσαρμοσμένο κόστος κτήσης. Είναι μάλλον απίθανο αυτά τα ποσά να ισοδυναμούν με τα ποσά τα οποία η επιχείρηση θα εισπράξει, αν τα στοιχεία αυτά πουλιόντουσαν σήμερα, ή με τα ποσά τα οποία απαιτούνται σήμερα για την αντικατάστασή τους. Όπως θα δούμε στο ιδιαίτερο εδάφιο, αυτό αποτελεί και μια από τις σημαντικότερες αδυναμίες της κλασικής λογιστικής ή λογιστικής ιστορικού κόστους, όπως αποκαλείται.

Το μετοχικό κεφάλαιο εμφανίζεται στο ποσό το οποίο αρχικά επενδύθηκε από τους ιδιοκτήτες για την απόκτηση των αντίστοιχων μετοχών. Αποθεματικά είναι το σύνολο των κερδών των προηγούμενων ετών που δεν διανεμήθηκαν, αλλά και η διαφορά από διάθεση μετοχών σε τιμή μεγαλύτερη της ονομαστικής τους (υπέρ το άρτιον).

□ *Αφανή περιουσιακά στοιχεία.* Παρατηρώντας τον ισολογισμό μιας μονάδας δεν μπορεί κανείς να μη σκεφτεί μια σειρά από περιουσιακά στοιχεία και αξίες που δεν εμφανίζονται σ' αυτόν. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η αξία του ειδικευμένου προσωπικού, των δυναμικών διοικητικών στελεχών, το know how της επιχείρησης, καθώς και η φήμη και η πελατεία της. Λόγω των ιδιαίτερων δυσκολιών στην αποτίμησή τους, τέτοιες αξίες συνήθως δεν εμφανίζονται μεταξύ των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων. Δεν εμφανίζονται επίσης και οι πιθανές υποχρεώσεις που θα προκύψουν από εκκρεμούσες δίκες εις βάρος της επιχείρησης πλην ίσως σαν σημειώσεις στο προσάρτημα των λογιστικών καταστάσεων. Η αρχή της αντικειμενικότητας καθώς και αυτή της συντηρητικότητας δεν επιτρέπουν την εμφάνιση αξιών που δεν έχουν προκύψει σε ελεύθερη συναλλαγή ούτε την υπερεκτίμησή τους.

β. Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης

Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης (Income statement) παρέχει πληροφορίες για την εκτίμηση της οικονομικής απόδοσης ή επίδοσης μιας επιχείρησης μέσα σε μια χρονική περίοδο, στην εκλαϊκευμένη μορφή έσοδα μείον έξοδα τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά. Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης θα πρέπει βασικά να παρουσιάζει τη μέτρηση της επίδοσης της μονάδας, αν και θα έπρεπε να δίνεται ταυτόχρονα και η μέτρηση της διατήρησης των κεφαλαίων της, κάτι το οποίο θα αποτελούσε μια ακριβέστερη ή μάλλον επιστημονικότερη μέτρηση του κέρδους σύμφωνα με τον Hicks. Εάν ήταν δυνατόν να υπάρξουν ακριβείς μέθοδοι μέτρησης των μεγεθών εκείνων, στα οποία δίνονται οι έννοιες του πλούτου και της αξίας, τότε θα μπορούσε η μέτρηση των δύο παραπάνω μεγεθών (κέρδους και κεφαλαίου) να είναι σχετικά εύκολη υπόθεση. Όμως, το στοιχείο της αβεβαιότητας και του ρίσκου που περιέχεται σε ορισμένες μη ολοκληρωμένες πράξεις που σχετίζονται με τον προσδιορισμό του αποτελέσματος της επιχείρησης καθιστά ειδικά το πρώτο από τα παραπάνω δύο αδύνατο. Ο χρηματοοικονομικός αναλυτής θα ιεραρχήσει, πιθανόν, τη μέτρηση της επίδοσης μιας επιχείρησης σαν την πρώτη σε σημασία και σαν το σπουδαιότερο αντικειμενικό του στόχο, αλλά αυτό, έστω και σαν μοναδική επιδίωξη, καθίσταται πολύ δύσκολο στην πράξη, ειδικά λόγω των πολλών και αντικρουόμενων ορισμών περί κέρδους αλλά και των ατελών μεθόδων μέτρησης του (βλ. Κεφ.16). Παρόλα αυτά, η παράθεση κάποιων συμβατικών εννοιών που είναι σχετικές με την κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης είναι χρήσιμη.

□ *Κατάσταση δραστηριότητας περιόδου.* Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εισοδηματικής δραστηριότητας της επιχείρησης σε μια περίοδο και συνεπώς εμφανίζει ροές. Αντίθετα, ο ισολογισμός παρουσιάζει μια κατάσταση των περιουσιακών στοιχείων και των δικαιωμάτων επ'αυτών σε μια δεδομένη στιγμή και αναφέρεται σε δέσμες αξιών.

□ *Έννοιες κέρδους, εισοδήματος, εσόδων και εξόδων.* Οι έννοιες εισόδημα (income), και έσοδα (revenues) είναι περίπου συνώνυμες και χρησιμοποιούνται συνήθως εναλλακτικά στο ευρύτερο οικονομικό λεξιλόγιο. Η δημιουργία εσόδων αποτελεί τη βασικότερη επιδίωξη των περισσότερων επιχειρήσεων και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης σκοπό έχει να δώσει μια εκτίμηση του κατά πόσο επιτυχής υπήρξε η επιχείρηση στην επιδίωξη αυτού του στόχου μέσα σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. Καθαρό εισόδημα (net income) ή καθαρό κέρδος (net profit) εννοείται η διαφορά μεταξύ εσόδων και εξόδων (revenues and expenses), υπό την προϋπό-

θεση βέβαια, ότι αυτά βρίσκονται σε ακριβή αντιστοιχία. Τούτο στην πράξη επιτυγχάνεται συσχετίζοντας έσοδα και έξοδα μιας και της αυτής περιόδου.

Η ακριβής αντιστοιχία και συσχέτιση εσόδων και εξόδων στην εξαγωγή αποτελέσματος μιας περιόδου αποτελεί μια από τις σημαντικότερες λογιστικές αρχές. Κατά τον Hicks, κέρδος είναι το ποσό το οποίο μπορεί κάποιος να ξοδέψει σε μια περίοδο και να βρεθεί πάλι στην ίδια οικονομική θέση που βρισκόταν στην αρχή αυτής της περιόδου. Στην περίπτωση της επιχείρησης, κέρδος είναι αυτό που μπορεί να μοιραστεί χωρίς να μειωθεί το κεφάλαιο (capital), ενώ θα πρέπει να διευκρινιστεί εδώ αν πρόκειται για τη διατήρηση του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου της (financial capital) ή του φυσικού (physical), εννοούμενου του τελευταίου ως τη δυνατότητα της μονάδας να προμηθεύει έναν αριθμό μονάδων συγκεκριμένου προϊόντος ή υπηρεσιών.

Το πρόβλημα με τις δύο αυτές έννοιες διατήρησης κεφαλαίου δημιουργείται από την αλλαγή των τιμών στην ευρύτερη οικονομία και στην κατανόηση που θα πρέπει να έχει κανείς, αν δηλαδή παρουσιάζονται στις λογιστικές καταστάσεις μιας μονάδας τα αποτελέσματα της δραστηριότητάς της επί της οικονομικής κατάστασης των ιδιοκτητών της ή τις επιδράσεις επί της οικονομικής οντότητας της ίδιας της μονάδας, οπότε και αρχίζουμε πλέον να μιλάμε μάλλον για μετρήσεις φυσικών μεγεθών (των οποίων η αξία μεταβάλλεται ανάλογα με τις επικρατούσες συνθήκες στην αγορά), παρά οικονομικών μεγεθών, αν και η λογιστική αρχή της συνέχειας της μονάδας μπορεί να τηρηθεί και σ' αυτή την δεύτερη περίπτωση με πρόσθετη αναφορά στο ποσό που θα πρέπει να παρακρατηθεί από τα (υπολογισθέντα βάσει της αρχής της διατήρησης του χρηματοοικονομικού κεφαλαίου) κέρδη για τη διατήρηση της παραγωγικής δυνατότητας της μονάδας.

Έσοδα είναι η εισροή περιουσιακών στοιχείων (ή η μείωση υποχρεώσεων) που συνδέεται με την πώληση αγαθών και υπηρεσιών από την επιχείρηση. *Έξοδα* είναι η εκροή περιουσιακών στοιχείων (ή η αύξηση των υποχρεώσεων) που διατέθηκαν στην δημιουργία εσόδων. Το κόστος πωληθέντων, για παράδειγμα, αντιπροσωπεύει το κόστος κτήσης των εμπορευμάτων που πωλήθηκαν στους πελάτες της επιχείρησης. Στα έξοδα διοίκησης μπορούν να περιλαμβάνονται και οι μισθοί υπαλλήλων (πληρωθέντες ή πληρωτέοι) για τις υπηρεσίες τους, που συνέβαλαν στη δημιουργία των εσόδων της περιόδου. Κάθε έξοδο αντιπροσωπεύει, είτε μια ισόποση μείωση περιουσιακού στοιχείου, είτε ισόποση αύξηση σε υποχρεώσεις. Η επιχείρηση επιδιώκει τη δημιουργία θετικής διαφοράς εισροής εσόδων και εκροής εξόδων στην προσπάθειά της να δημιουργήσει έσοδα και η διαφορά αυτή συνιστά τη λογιστική μέτρηση του αποτελέσμα-

τος αυτής της προσπάθειας κατά περιόδους/χρήσεις. Κόστος είναι η τιμή απόκτησης αγαθού ή υπηρεσίας. Δαπάνη είναι η οριστική ανάλωση χρηματιστικών, συνήθως πόρων σε κάποιο έργο ή σκοπό.

□ *Σύνδεση ισολογισμού και κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης.* Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης συνδέεται με τον ισολογισμό στην αρχή και στο τέλος της περιόδου μέσω του πίνακα διάθεσης κερδών.

□ *Υπολογισμός εσόδων, εξόδων.* Όπως και με τα στοιχεία του ισολογισμού, έτσι και η μέτρηση των εσόδων και των εξόδων γίνεται, είτε (1) σε μετρητά ή ισοδύναμο μετρητών, είτε (2) στο κόστος κτήσης. Το ποσό που αναφέρεται στα έσοδα της Μαρίνα Α.Ε., για παράδειγμα, αντιπροσωπεύει το ποσό που ειπράχθηκε ή αναμένεται να εισπραχτεί από την πώληση εμπορευμάτων ή και υπηρεσιών στους πελάτες της επιχείρησης. Τα διάφορα έξοδα αντιπροσωπεύουν τα ποσά τα οποία η επιχείρηση χρειάστηκε να πληρώσει για τις διάφορες υπηρεσίες που έλαβε αντίστοιχα. Το κόστος των πωληθέντων μετράται με το κόστος των εμπορευμάτων που πωλήθηκαν, ενώ οι αποσβέσεις μετρούνται στο κόστος κτήσης των παγίων τα οποία χρησιμοποιήθηκαν κατά τη χρήση.

□ *Κέρδη υπεραξίας και ζημιές απαξίωσης.* Ο υπολογισμός παρουσιάζει περιουσιακά στοιχεία, όπως αποθέματα, γήπεδα, μηχανήματα και κτίρια στο κόστος κτήσης τους. Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης αγνοεί κέρδη που αντιπροσωπεύουν την πιθανή αύξηση της οικονομικής αξίας αυτών των στοιχείων κατά το διάστημα που βρίσκονται στην κατοχή της επιχείρησης. Τέτοιες αυξήσεις δεν αναγνωρίζονται και δεν καταχωρούνται - και βέβαια δεν εμφανίζονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης - πριν αυτά να πωληθούν. Οι οικονομολόγοι συνήθως θεωρούν την αύξηση στην αγορά της αξίας των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης σαν μέρος των κερδών της. Οι λογιστές, από την άλλη μεριά, αναγνωρίζουν αυξήσεις στην αξία των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης μόνο κατά την πώλησή τους. Αυτό αποτελεί μια από τις ουσιώδεις διαφορές μεταξύ οικονομικού και λογιστικού κέρδους.

γ. Πίνακας διάθεσης κερδών

Ο πίνακας διάθεσης κερδών ή αποτελεσμάτων (statement of retained earnings) αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των καταστάσεων και δημοσιεύεται υποχρεωτικά και αυτός. Στην περίπτωση της ανώνυμου εταιρίας αυτός αρχίζει με το υπόλοιπο του λογαριασμού «Υπόλοιπο εις νέον» στην αρχή της περιόδου. Το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο αρχίζει με τα αποτελέσματα της παρούσας χρήσης και μετά προσθέτει σ' αυτά το υπόλοιπο

του λογαριασμού «Υπόλοιπο εις νέον». Στη συνέχεια προστίθενται τα αποτελέσματα της παρούσας χρήσης, φορολογικές διαφορές προηγούμενων χρήσεων, αν υπάρχουν, καθώς και ό,τι αποθεματικά έχει αποφασιστεί να μοιραστούν σ' αυτή τη χρήση. Από το σύνολο αυτό αφαιρείται ο φόρος εισοδήματος της τρέχουσας χρήσης και στη συνέχεια εμφανίζεται ο τρόπος που διατίθεται το υπόλοιπο, δηλαδή σε μέρος, διάφορα αποθεματικά, αμοιβές διοικητικού συμβουλίου, και ό,τι απομένει αποτελεί το υπόλοιπο του λογαριασμού «Υπόλοιπο εις νέον» στο τέλος αυτής της χρήσης.

δ. Η κατάσταση πηγών και χρήσεων κεφαλαίων

Η κατάσταση πηγών και χρήσεων κεφαλαίων (Statement of sources and applications of funds) ή ροής κεφαλαίων όπως συχνά αποκαλείται, εμφανίζει τις κύριες πηγές και χρήσεις των κεφαλαίων τα οποία περνούν μέσα από την επιχείρηση σε μια περίοδο. Ο πίνακας 1.4 παρουσιάζει την κατάσταση πηγών και χρήσεων κεφαλαίων για την Μαρίνα Α.Ε. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η κατάσταση αυτή παρουσιάζει τη ροή κεφαλαίων με βάση το κεφάλαιο κίνησης της επιχείρησης, όπως αυτό ορίζεται στη χρηματοοικονομική ανάλυση. Η ίδια κατάσταση όμως μπορεί να συνταχτεί και με σημείο αναφοράς τις αλλαγές στο ταμείο της επιχείρησης, στενότερη έννοια, ή και ευρύτερα περιλαμβάνοντας τις μεταβολές ή κινήσεις μεταξύ όλων των λογαριασμών του ισολογισμού.

Αν και στην Ελλάδα δεν είναι υποχρεωτικό να δημοσιεύεται η κατάσταση ροής κεφαλαίων μαζί με τις άλλες βασικές λογιστικές καταστάσεις, όπως σε άλλες δυτικές χώρες, όμως άρχισε ήδη να αναγνωρίζεται η χρησιμότητά της στη χρηματοοικονομική ανάλυση καθόσον παρέχει πληροφορίες για τις κύριες χρηματοδοτικές (αυξήσεις και μειώσεις του χρέους και του μετοχικού κεφαλαίου) δραστηριότητες της μονάδας καθώς και για τις επενδυτικές (αγορές και πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων). Επειδή η κατάσταση αυτή παρουσιάζει τις μεταβολές των διαφόρων κονδυλίων του ισολογισμού μεταξύ αρχής και τέλους της περιόδου, η κατάσταση ονομάζεται και κατάσταση αλλαγών της οικονομικής θέσης της επιχείρησης. Όπως και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, η κατάσταση ροής κεφαλαίων εμφανίζει κίνηση/ροή μεγεθών.

Σύνδεση με Ισολογισμό. Η κατάσταση ροής κεφαλαίων ή κατάσταση αλλαγών της οικονομικής θέσης της επιχείρησης, εμφανίζει τις αλλαγές των λογαριασμών του ισολογισμού μεταξύ αρχής και τέλους της εξεταζόμενης περιόδου. Κατ' αυτόν τον τρόπο η κατάσταση ροής κεφαλαίων συνδέεται με τον ισολογισμό. Αν η κατάσταση συντάσσεται με σημείο

Πίνακας 1.4 Μαρίνα Α.Ε.Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων (με βάση το κεφάλαιο κίνησης)
Για το έτος που λήγει την 31η Δεκεμβρίου 2001

Πηγές:	2000	1999
Εκμετάλλευση		
Καθαρά κέρδη χρήσης	€ 170.780	133.900
Έξοδα μη εκταμιευθέντα στη χρήση (αποσβεσ.)	120.710	128.910
Διάφορα	<u>8.000</u>	<u>17.530</u>
	299.490	280.340
Άλλες πηγές		
Μακροπρόθεσμο δάνειο	182.020	13.910
Πώληση παγίων	3.470	1.120
Έκδοση μετοχών	7.320	—
Διάφορα	<u>4.130</u>	<u>—</u>
Σύνολο πηγών	<u>496.940</u>	<u>295.370</u>
Χρήσεις:		
Επενδύσεις παγίων	161.320	94.610
Προσθήκη μηχανολογικού εξοπλισμού	68.250	73.980
Εξυπηρέτηση δανείων	11.420	10.730
Μέρισμα	80.600	80.800
Διάφορα	<u>—</u>	<u>35.260</u>
Σύνολο χρήσεων	<u>321.360</u>	<u>295.380</u>
Αύξηση (μείωση) κεφαλαίου κίνησης	<u>175.070</u>	<u>(10)</u>

αναφοράς την επίδραση των μεταβολών/ροών στο λογαριασμό ταμείου, τότε η κατάσταση αναλύει τη μεταβολή στο λογαριασμό του ταμείου, όπως αυτή φαίνεται σε δύο συνεχόμενους ισολογισμούς. Αν η κατάσταση συντάσσεται με βάση τις επιδράσεις των αλλαγών στο κεφάλαιο κίνησης, τότε αυτή αναλύει τη μεταβολή στο σύνολο των κυκλοφορούντων στοιχείων του ενεργητικού μείον αυτό των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η κατάσταση ροής κεφαλαίων έχει μερική μόνο σύνδεση με την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, όταν χρησιμοποιεί το καθαρό κέρδος μαζί με τις αποσβέσεις σαν μια από τις πηγές κεφαλαίων.

ε. Το προσάρτημα

Οι τέσσερις βασικές λογιστικές καταστάσεις που αναφέραμε έως τώρα, ισολογισμός, αποτελέσματα χρήσης, πίνακας διάθεσης κερδών και κατάσταση ροής κεφαλαίων είναι συνήθως αρκετά συμπυκνωμένες και περιλειπτικές για να διαφωτίσουν τον μέσο αναγνώστη τους. Πολλούς χρήστες, όμως, μπορεί να τους ενδιαφέρουν λεπτομέρειες οι οποίες δεν εμφανίζονται στις παραπάνω καταστάσεις. Για το λόγο αυτό το σετ των δημοσιευόμενων λογιστικών καταστάσεων περιλαμβάνει (δεν δημοσιεύεται στις εφημερίδες όπως οι κύριες καταστάσεις, αλλά υποβάλλεται στη νομαρχία και θεωρείται δημοσίευση) και το προσάρτημα (Notes to the Financial Statements) στο οποίο περιέχονται περισσότερες λεπτομέρειες για ορισμένα μεγέθη που εμφανίζονται στις βασικές λογιστικές καταστάσεις, καθώς και επεξηγήσεις οι οποίες θα συμβάλλουν στην πληρέστερη κατανόηση και καλύτερη ερμηνεία των βασικών καταστάσεων.

στ. Η Έκθεση ελεγκτών λογιστών

Ένα σπουδαίο τμήμα των λογιστικών καταστάσεων αποτελεί η έκθεση των ελεγκτών (auditors report) ή ορκωτών, όπου επιβάλλεται, λογιστών η οποία αναφέρεται σε όλες τις προαναφερθείσες καταστάσεις και εμφανίζεται, συνήθως, σε μια τυποποιημένη μορφή. Το περιεχόμενό της, όμως, προσδιορίζει την ποιότητα των λογιστικών καταστάσεων και επομένως και την αξιοπιστία που αυτές μπορούν να έχουν για τους χρήστες, δεδομένης της πιθανής συγκρούσης συμφερόντων μεταξύ αυτών που είναι πίσω από αυτές και αυτών που θα τις χρησιμοποιήσουν. Η γενική ορθότητα των λογιστικών καταστάσεων, όσον αφορά την παρουσίαση της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων της εν λόγω επιχείρησης, αναφέρεται σαφώς στην έκθεση των ορκωτών ειδικά λογιστών, ενώ θα βρει κανείς σ' αυτές και όποιες επιφυλάξεις υπάρχουν αναφορικά με συγκεκριμένα μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων ή αναφορές και επεξηγήσεις για κάποια άλλα. Η έκθεση των ορκωτών λογιστών, μπορεί να εμφανιστεί σε πέντε βασικές μορφές: θετική, θετική αλλά με κάποιες εξαιρέσεις που αναφέρονται, αρνητική, αδυναμία έκφρασης γνώμης και η έκθεση μερικής κάλυψης, η οποία αναφέρεται σε συγκεκριμένο μέγεθος των λογιστικών καταστάσεων. Για τις επιχειρήσεις για τις οποίες δεν είναι υποχρεωτικός ο έλεγχος από ορκωτούς λογιστές, η έκθεση των (απλών) ελεγκτών λογιστών δεν δημοσιεύεται στις εφημερίδες μαζί με τις λογιστικές καταστά-

σεις αλλά απλώς υποβάλλεται στην εποπτεύουσα αρχή, τη νομαρχία της έδρας της επιχείρησης.

Παρακάτω εμφανίζονται δύο τυπικές εκθέσεις ορκωτών ελεγκτών/λογιστών, η πρώτη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών της Ελλάδας και η δεύτερη του αντίστοιχου σώματος (Certified Public Accountants) των ΗΠΑ.

Πιστοποιητικό Ελέγχου Ορκωτού Ελεγκτή

Προς τους κ.κ. Μετόχους της Ανώνυμης Εταιρίας Μαρίνα Α.Ε.

Ελέγξαμε τις ανωτέρω Οικονομικές Καταστάσεις καθώς και το σχετικό Προσάρτημα της Ανώνυμης Εταιρίας Μαρίνα Α.Ε. της εταιρικής χρήσης που έληξε την 31η Δεκεμβρίου 1992. Ο έλεγχός μας, στα πλαίσια του οποίου λάβαμε και γνώση του πλήρους λογιστικού απολογισμού των εργασιών του υποκαταστήματος της εταιρίας, έγινε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 37 του κωδ. Ν.2190/1920 «Περί Ανωνύμων Εταιριών» και τις ελεγκτικές διαδικασίες που κρίναμε κατάλληλες, βάσει των αρχών και των κανόνων ελεγκτικής που ακολουθεί το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών. Τέθηκαν στη διάθεσή μας τα βιβλία και στοιχεία που τήρησε η εταιρία και μας δόθηκαν οι αναγκαίες για τον έλεγχο πληροφορίες και επεξηγήσεις που ζητήσαμε. Η εταιρία εφάρμοσε ορθά το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Στα βιβλία της εταιρίας έχει τηρηθεί κανονικά λογαριασμός κόστους παραγωγής. Δεν τελεποιήθηκε η μέθοδος απογραφής σε σχέση με την προηγούμενη χρήση. Επαλήθευσαμε τη συμφωνία του περιεχομένου της Έκθεσης διαχείρισης του Διοικητικού Συμβουλίου προς την τακτική Γενική Συνέλευση των Μετόχων, με τις σχετικές Οικονομικές Καταστάσεις. Το προσάρτημα περιλαμβάνει τις πληροφορίες που προβλέπονται από την παράγραφο 1 του άρθρου 43α του κωδ. Ν.2190/1920.

Οι ανωτέρω οικονομικές καταστάσεις προκύπτουν από τα βιβλία και στοιχεία της εταιρίας και, μαζί με το προσάρτημα, απεικονίζουν βάσει των σχετικών διατάξεων που ισχύουν και των λογιστικών αρχών, οι οποίες έχουν γίνει γενικά παραδεκτές και δεν διαφέρουν από εκείνες που η εταιρία εφάρμοσε στην προηγούμενη χρήση, την περιουσιακή διάθροση και τη χρηματοοικονομική θέση της εταιρίας κατά την 31η Δεκεμβρίου 1992, καθώς και το αποτέλεσμα της χρήσης που έληξε αυτή την ημερομηνία.

Αθήνα, 22 Μαΐου 1993

Ο Ορκωτός Ελεγκτής

To the Shareholders and Board of Directors of
American Cement Corporation

We have examined the balance sheet of American Cement Corporation as of December 31st 1992, and the related statements of income and retained earnings for the year then ended. Our examination was made in accordance with generally accepted auditing standards, and accordingly included such tests of the accounting records and such other auditing procedures as we considered necessary in the circumstances.

In our opinion, the aforementioned financial statements present fairly the financial position of American Cement Corporation at December 31st 1992 1991 and the results of its operations and changes in its financial position for the years then ended, in conformity with generally accepted accounting principles applied on a basis consisted with that of the preceding year.

(signed)

Certified Public Accountant

Παρόλο που και οι δύο παραπάνω εκθέσεις, των Ελλήνων ορκωτών και των αντίστοιχών τους Αμερικάνων είναι σχεδόν πανομοιότυπης μορφής και περιεχομένου, αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι ο μεν Αμερικάνος ελεγκτής αναλαμβάνει την ευθύνη και αναφέρει ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις ορθά (fairly) απεικονίζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα χρήσης της ελεγχόμενης μονάδας, ενώ ο Έλληνας ορκωτός αποφεύγει οποιοδήποτε προσδιοριστικό επίθετο της ποιότητας της παρουσίασης και παραπέμπει το χρήστη στην αξιοπιστία των γενικά παραδεκτών λογιστικών αρχών σύμφωνα, ή όχι, με τις οποίες γίνεται η απεικόνιση της οικονομικής θέσης και των αποτελεσμάτων.

1.3. Η λογιστική διαδικασία

Η κοινωνική μας ζωή χαρακτηρίζεται από την ανταλλαγή/συναλλαγή στις οικονομικές μας δραστηριότητες. Για παράδειγμα, όλα σχεδόν τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που παράγονται ανταλλάσσονται μάλλον παρά καταναλώνονται από τους ίδιους που τα παράγουν. Απ' αυτό συνάγεται ότι η οικονομική δραστηριότητα του ανθρώπου, καθώς και των φορέων που αυτός ιδρύει για τον ίδιο σκοπό, μπορεί να παρακολουθείται και από τις συναλλαγές που γίνονται καθημερινά. Η λογιστική καταγράφει συστηματικά αυτές ακριβώς τις συναλλαγές ή πράξεις, όπως τις αποκαλεί, και αυτές αποτελούν τα περισσότερα από τα στοιχεία που εισέρχονται στο λογιστικό σύστημα για επεξεργασία και στη συνέχεια για παρουσίαση. Τα υπόλοιπα στοιχεία απο-

τελούνται από εσωτερικές πράξεις, επί των λογαριασμών που αντιπροσωπεύουν τα περιουσιακά στοιχεία και τις πηγές τους, δηλαδή μεταβολές και μεταμορφώσεις στοιχείων (βιομηχανοποίηση πρώτων υλών, για παράδειγμα), αναγνώριση και επιμερισμός εξόδων/εσόδων (αποσβέσεις) και άλλες που έχουν όμως (και αυτές) αρχικά προέλθει από κάποια συναλλαγή.

Η αναγνώριση και εκμετάλλευση από τη Λογιστική της παραπάνω αναφερθείσας δραστηριότητας (ανταλλαγή/συναλλαγή) στην ανθρώπινη οικονομική συμπεριφορά αντανάκλαται στο διπλογραφικό σύστημα της σύγχρονης λογιστικής και της παρέχει ταυτόχρονα και το πλεονέκτημα της αντικειμενικότητας ως προς την αξία των καταχωρούμενων μεγεθών, καθόσον αυτή προσδιορίζεται και ρυθμίζεται από τους νόμους της αγοράς στο πλαίσιο της οποίας υποτίθεται ότι διενεργούνται οι αντίστοιχες πράξεις/συναλλαγές. Βέβαια, ο πληθωρισμός όταν υπάρχει, εξασθενεί το πλεονέκτημα αυτό αλλά όμως δεν το εκμηδενίζει, καθόσον με τον τρόπο που λειτουργεί η λογιστική (του ιστορικού κόστους) διατηρεί την αντικειμενικότητα (στην ημερομηνία ανταλλαγής τους τουλάχιστον) των αξιών που εμφανίζονται στις λογιστικές καταστάσεις.

Η λογιστική διαδικασία ακολουθεί, βασικά, τις παρακάτω φάσεις:

1.3.1. Φάση καταγραφής

1. Τα αντίστοιχα έγγραφα (παραστατικά) εμπορικών και εσωτερικών πράξεων συλλέγονται (ή εκδίδονται για λογιστικές πράξεις όπως ο υπολογισμός και η καταχώρηση των αποσβέσεων για παράδειγμα). Η τεκμηρίωση με παραστατικά αποτελεί τη βάση για την αρχική καταγραφή κάθε συναλλαγής ή εσωτερικής μεταβολής.
2. Οι μεταβολές που προκαλούνται από τις πράξεις εγγράφονται με λογιστικές εγγραφές. Με βάση τα αντίστοιχα παραστατικά, οι έχουσες οικονομική σημασία και επίπτωση πράξεις/μεταβολές αναλύονται, αναγνωρίζονται και εγγράφονται διπλογραφικά με τον τρόπο της ημερολογιακής εγγραφής και κατά χρονολογική σειρά, στο βιβλίο πρώτης καταγραφής, το Ημερολόγιο, λαμβάνοντας το όνομα του στοιχείου στο οποίο αναφέρονται. Είναι προφανές, έτσι, ότι η ανάλυση των πράξεων αποτελεί βασική διαδικασία στη λογιστική. Πρέπει να γίνεται επίσης εμφανές από την ακολουθούμενη διαδικασία ότι οι πράξεις/μεταβολές αναγνωρίζονται και αναφέρονται με το όνομα του συγκεκριμένου στοιχείου (αναλυτικά ή γενικά) του ισολογισμού ή της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης, το οποίο επηρεάζουν. Έτσι για παράδειγμα, η πληρωμή του ενοικίου αποτελεί μεν μείωση του ταμείου

της επιχείρησης, αλλά, όπως εγγράφεται διπλογραφικά, δικαιολογεί και φανερώνει και το λόγο της εκταμίευσης και μεταβολής του ως έξοδο και έτσι ακριβώς θα εγγραφεί ως αυξητική μεταβολή των εξόδων (χρέωση) και ως μειωτική μεταβολή του ταμείου (πίστωση) κατά τη λογιστική γλώσσα και τρόπο συμβολισμού των διαφόρων μεταβολών. Επίσης, η αγορά εμπορευμάτων τοις μετρητοίς θα εγγραφεί σαν αυξητική μεταβολή (χρέωση) [για να καταχωρηθεί κατά τη φάση της καταχώρησης στο λογαριασμό που εμφανίζει την αξία των εμπορευμάτων ανά πάσα στιγμή στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης] και, στην ίδια εγγραφή, μειωτική μεταβολή (πίστωση) του λογαριασμού Ταμείο. Ακόμα, η ανάληψη συναφθέντος δανείου θα εγγραφεί σαν αυξητική μεταβολή (χρέωση) του λογαριασμού Ταμείο και ταυτόχρονα σαν αυξητική μεταβολή (πίστωση, όμως) του λογαριασμού Υποχρεώσεις (ή δάνεια, αναλόγως την ανάλυση των λογαριασμών). Στο παράδειγμα του ημερολογίου πιο κάτω, η εξόφληση του οφειλόμενου κεφαλαίου από τους μετόχους θα εγγραφεί σαν αύξηση (χρέωση) του ταμείου και ταυτόχρονα σαν μείωση (πίστωση) του λογαριασμού της επιχείρησης Απαιτήσεις/μέτοχοι.

3. Οι μεταβολές ομαδοποιούνται. Κάθε μεταβολή, όπως αυτή αναγνωρίστηκε και εγγράφτηκε αρχικά στο ημερολόγιο, μεταφέρεται (καταχωρείται) στους αντίστοιχους κλάδους στοιχείου αναλυτικούς και συγκεντρωτικούς λογαριασμούς που τηρούνται σε ειδικά λογιστικά βιβλία αναλυτικά και γενικά αθροτικά. Η ομαδοποίηση των μεταβολών με τον τρόπο αυτό εξυπηρετεί στη φάση της αναφοράς τον υπολογισμό του αποτελέσματος - κέρδος ή ζημία, συσχετίζοντας έσοδα με έξοδα συγκεντρώνοντάς τα από τους αντίστοιχους λογαριασμούς τους, όπου βρίσκονται κατ'είδος (που εξυπηρετεί και την ανάλυσή τους) - καθώς και τη σύνταξη του ισολογισμού. Ο λογιστικός λογαριασμός έχει δύο στήλες, τη Χρέωση και την Πίστωση για την ξεχωριστή καταχώρηση των χρεώσεων και των πιστώσεων.

Σε συνδυασμό με την παραπάνω παρουσιασθείσα διαδικασία της εγγραφής βλέπουμε ότι συμφωνηθέντος άπαξ ότι οι αυξητικές μεταβολές στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και εξόδων θα καταχωρούνται στη χρεωστική πλευρά του αντίστοιχου λογαριασμού, και επομένως θα εγγράφονται σαν «εντολή» γι' αυτή την καταχώρηση σαν χρεώσεις του λογαριασμού, έπεται ότι οι μειωτικές μεταβολές των ίδιων στοιχείων θα εγγράφονται και θα καταχωρούνται σαν πιστώσεις. Ακολουθεί, αναγκαστικά πλέον, ότι το αντίστροφο θα γίνεται για στοιχεία του παθητικού μιας και αυτά βρίσκονται στην άλλη πλευρά της λογιστικής ισότητας, καθώς και για τα έσοδα που είναι αντίθετα από τα έξοδα, δηλαδή θα πιστώνονται για αυξήσεις και θα χρεώνονται για μειώσεις.

Γενικώς παρατηρούμε ότι χρεώνονται οι λογαριασμοί προορισμοί και αντίστοιχα πιστώνονται οι λογαριασμοί πηγές.

1.3.2. Φάση της αναφοράς (σύνταξη λογιστικών καταστάσεων)

1. Ένα *ισοζύγιο* λίστα των τηρουμένων στα καθολικά λογαριασμών (γενικών ή αναλυτικών), ετοιμάζεται όπου εμφανίζονται όλοι μαζί οι διάφοροι λογαριασμοί με την κατά περίοδο κίνησή τους και τα υπόλοιπά τους, σε δύο στήλες, χρεωστικά/πιστωτικά.
2. Μετά τον πρώτο έλεγχο για την ακρίβεια των εγγραφών και μεταφοράς τους στα καθολικά, όλες οι *τελευταίες και μη καταχωρημένες* πράξεις και εκκρεμότητες, εσωτερικές και εξωτερικές, που κρίνονται ότι ανήκουν στην οικονομική δραστηριότητα της περιόδου που θέλουμε να *αναφερθούμε*, καταχωρούνται και αυτές κανονικά στους αντίστοιχους λογαριασμούς. Στη φάση αυτή γίνονται και οι όποιες *διορθώσεις και προσαρμογές* που χρειάζεται να γίνουν. Πρέπει να τονιστεί ότι η εν λόγω φάση της αναφοράς δεν εκδηλώνεται, εάν δεν είναι προσδιορισμένος ο χρόνος της ή δεν ζητηθεί εκτάκτως, και η διαδικασία της πρώτης φάσης (της καταγραφής) μπορεί να συνεχίζεται επ' αόριστο με τη μεσολάβηση ίσως μόνο κάποιων ελέγχων της διαδικασίας μέσω των ισοζυγίων και άλλων μέσων που χρησιμοποιούν οι λογιστές.
3. Ένα *οριστικό/προσαρμοσμένο ισοζύγιο* βγαίνει μετά τις διορθώσεις, με τους λογαριασμούς πλήρεις και διορθωμένους πλέον και με το περιεχόμενο των οποίων μπορεί να γίνει τώρα η κατάρτηση των γνωστών λογιστικών καταστάσεων.
4. Η φάση της σύνταξης των λογιστικών καταστάσεων αρχίζει με την εξαγωγή του *αποτελέσματος της περιόδου*, λογιστικά πρώτα με τον κατάλληλο συνδυασμό των σχετικών λογαριασμών. Οι λογαριασμοί αυτοί, οι οποίοι περιέχουν τα μεγέθη που θα δώσουν το αποτέλεσμα της περιόδου μετά την εξαγωγή του και τη μεταφορά του σε ειδικό λογαριασμό αποτελεσμάτων περιόδων (χρήσεων), μηδενίζονται για να δεχτούν τα ίδια στοιχεία μεν, αλλά της επόμενης περιόδου/χρήσης. Πριν το μηδενισμό τους συντάσσεται και η γνωστή, εκλαϊκευμένη για δημοσίευση *κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης*, όπου ο υπολογισμός του αποτελέσματος γίνεται αριθμητικά, έσοδα μείον έξοδα. Στη συνέχεια συντάσσεται ο *πίνακας διάθεσης αποτελεσμάτων* και καταχωρείται και αυτό (ή η διάθεσή του) και λογιστικά στους αντίστοιχους λογαριασμούς. Τέλος συντάσσεται ο *ισολογισμός* του τέλους της περιόδου. Συ-

νηθίζεται μετά να «κλείνουν» με μια εγγραφή τους λογαριασμούς ό-
λους και αμέσως να τους ξανανοίγουν με τα οριστικά τους υπόλοιπα
(αυτά δηλαδή που υπάρχουν σ' αυτούς μετά την εξαγωγή του αποτε-
λέσματος χρήσης και διάθεσής του) για την νέα περίοδο.

1.3.3. Ένα παράδειγμα της λογιστικής διαδικασίας

Για να δούμε ένα απλό μέρος της λογιστικής διαδικασίας, ας προσπαθή-
σουμε να αναπαραστήσουμε τις πρώτες πράξεις που έγιναν η αιτία για τη
λογιστική απεικόνιση της Μαρίνα Α.Ε. στο ξεκίνημά της το 1996. Στις 2/
1/96 ιδρύθηκε η Μαρίνα Α.Ε. με μετοχικό κεφάλαιο στο καταστατικό της
€113.000 και μετόχους εγγεγραμμένους για την κάλυψη του, πράγμα που
γίνεται και αυτό στις 5/1/96 με κατάθεση στο ταμείο της εταιρίας €113.000
και ανάληψη των μετοχών. Στη συνέχεια, η εταιρία κάνει την πρώτη της
συναλλαγή αγοράζοντας το κτίριο για την εγκατάστασή της στις 8/1/96
αντί €85.200 (οικόπεδο αξίας 10.000 και κτίριο και κτιριακές εγκαταστά-

ΗΜΕΡΩΛΟΓΙΟ

Ημερομηνία	Αριθμός	Περιγραφή	Χρέωση	Πίστωση
1996				
2/1	(1)	Μέτοχοι (υπό λογαριασμοί κατά μέτοχο) Μετοχικό κεφάλαιο (υπό λογαριασμός Οφειλόμενο) <i>Για την κάλυψη του κεφαλαίου</i>	113.000	113.000
5/1	(2)	Ταμείο Μέτοχοι	113.000	113.000
5/1	(3)	Μετοχικό κεφάλαιο (οφειλόμενο) Μετοχ. κεφάλαιο (καταβλημένο) <i>Για την καταβολή του κεφαλαίου</i>	113.000	113.000
8/1	(4)	Ταμείο Δάνεια μακροπρόθεσμα <i>Ανάληψη συναφθέντος δανείου</i>	14.200	14.200
8/1	(5)	Γήπεδα Κτίρια Ταμείο <i>Αγορά κτιρίου και οικοπέδου</i>	10.000 75.200	85.200

σεις 75.200), εκ των οποίων € 14.200 με μακροπρόθεσμο δάνειο από την τράπεζα. Τα γεγονότα αυτά εγγράφονται στο ημερολόγιο της εταιρίας ως ανωτέρω:

Στη συνέχεια τα στοιχεία των παραπάνω εγγραφών μεταφέρονται στους αντίστοιχους λογαριασμούς τους στο γενικό καθολικό (οι δευτεροβάθμιοι υπολογαριασμοί των αναλυτικών καθολικών δεν εμφανίζονται όλοι για απλουστευτικούς λόγους ενώ οι λογαριασμοί, για τον ίδιο λόγο, παρουσιάζονται παρακάτω σε σχήμα T. Οι αριθμοί στην παρένθεση αντιστοιχούν στις εγγραφές του ημερολογίου):

ΓΕΝΙΚΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ

Ταμείο		Μέτοχοι		Κτίρια	
(2) 113.000	85.200 (5)	(1) 113.000	113.000 (2)	(5) 75.200	
(4) 14.200					
υπολ. 42.000		υπολ. 0	0	υπολ. 75.200	

Γήπεδα		Μακροπρόθεσμο δάνεια	
(5) 10.000			14.200 (4)
υπολ. 10.000			14.200 υπολ.

Μετοχικό κεφάλαιο (1βόθμιο)	
(3) 113.000	113.000 (1)
	113.000 (3)
	113.000 υπολ.

Μετοχικό κεφάλαιο οφειλόμενο (2βάθμιο)		Μετοχικό κεφάλαιο καταβλημένο (2βάθμιο)	
(3) 113.000	113.000 (1)		113.000 (3)
υπολ. 0	0		113.000 υπολ.

Έπειτα από κάθε πράξη η θέση της εταιρίας θα εμφανίζεται ως εξής στη συνεχώς μεταβαλλόμενη άλλα πάντοτε ισχύουσα λογιστική ισότητα, η οποία μπορούμε να πούμε ότι είναι και μια μορφή ισολογισμού, όχι βέβαια στην εκλαϊκευμένη μορφή που θα έπρεπε να ήταν για δημοσίευση:

Ενεργητικό		=	Ίδια + Ξένα κεφάλαια (Παθητικό, Πηγές)	
ητοι:				
(1) Μέτοχοι	€ 113.000	=	Μετοχ. κεφ. οφειλόμενο	€ 113.000
(2) Ταμείο	€ 113.000	=	Μετοχ. κεφ. οφειλόμενο	€ 113.000
(3) Ταμείο	€ 113.000	=	Μετοχ. κεφ. καταβλημένο	€ 113.000
(4) Ταμείο	€ 127.200	=	Μετοχ. κεφ. καταβλημένο	€ 113.000
			+	
			Υποχρεώσεις (Δάνειο)	14.200
	<u>€ 127.200</u>			<u>€ 127.200</u>
(5) Ταμείο	€ 42.000	=	Μετοχ. κεφ. καταβλημένο	€ 113.000
Γήπεδα	10.000		Υποχρεώσεις	14.200
Κτίρια	<u>75.200</u>			
	<u>127.200</u>			<u>127.200</u>

Η τελευταία κατάσταση της μονάδας, όπως διαμορφώθηκε τελικά στην παραπάνω λογιστική ισότητα (5) μετά τις διάφορες πράξεις, μπορεί να παρουσιαστεί με τη μορφή ισολογισμού ως εξής και κατά τη συγκεκριμένη αυτή χρονική στιγμή (αποσβεσεις δεν έχουν υπολογιστεί για τα πάγια):

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ενεργητικό		Παθητικό	
Πάγιο		Ίδια κεφάλαια	
Γήπεδα	€ 10.000	Μετοχ. κεφάλαιο.	€ 113.000
Κτίρια	<u>75.200</u>	Συν. ιδίων κεφαλαίων	113.200
Σύνολο παγίων	85.200	Υποχρεώσεις	
Κυκλοφορούν		<i>Μακροπρόθεσμες</i>	
Ταμείο	<u>42.000</u>	Δάνεια	<u>14.200</u>
Συν. κυκλοφορούντος	<u>42.000</u>	Συν. Υποχρεώσεων	<u>14.200</u>
Σύνολο Ενεργητικού	<u>127.200</u>	Σύνολο Παθητικού	<u>127.200</u>